

POSTANOWIENIE

Dnia 10 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania I. w W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Warszawie
z udziałem A. R.

o podleganie ubezpieczeniom społecznym oraz podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 10 stycznia 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 15 listopada 2022 r., sygn. akt III AUa 248/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od I. w W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Warszawie tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia zobowiązanemu orzeczenia do dnia zapłaty.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z 15 listopada 2022 r. oddalił apelację I. w W. od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 listopada 2021 r., którym oddalono odwołanie płatnika składek od decyzji organu rentowego z 20 listopada 2020 r. stwierdzającej, że A. R. podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu w okresie od 16 czerwca 2016 r. do 30 czerwca 2016 r. z tytułu wykonywania umowy o świadczenie usług na rzecz płatnika składek I..

W wywiedzionej od powyższego orzeczenia skardze kasacyjnej, płatnik składek zaskarżył wyrok w całości i oparł skargę na podstawach: 1. naruszenia prawa materialnego, tj. (-) art. 627, art. 628, art. 629 i art. 633 oraz art. 734 w związku z art. 750 k.c., polegającego na ich błędnej wykładni i w konsekwencji niewłaściwym zastosowaniu prowadzącym do uznania, że umowa zawarta przez płatnika z A. R. nie była umową o dzieło, lecz umową o świadczenie usług (do której stosuje się odpowiednio przepisy o zleceniu, (-) art. 65 § 1 i 2 k.c., polegającego na jego niewłaściwym zastosowaniu, przez interpretację umowy zawartej przez płatnika z A. R. w sposób nieuwzględniający zgodnego zamiaru stron i celu umowy oraz okoliczności jej zawarcia i realizacji, (-) art. 6 ust. 1 pkt 4, art. 12 ust. 1, art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1009) w związku z art. 734 w związku z art. 750 k.c., przez błędne uznanie, że A. R. podlegała z tytułu zawartej umowy obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu, podczas gdy ze względu na fakt, iż umowa ta miała charakter umowy o dzieło, osoba ta nie spełniła przesłanki do podlegania takiemu ubezpieczeniu; 2. naruszenia przepisów postępowania, tj. art. 378, art. 387 § 2¹ pkt 1 oraz art. 391 § 1 w związku z art. 327¹ § 1 pkt 1 k.p.c., przez nierozpoznanie niektórych zarzutów apelacji Instytutu i ograniczenie się w tym zakresie wyłącznie do stwierdzenia, że „żaden z zarzutów apelującego stawianych zaskarżonemu wyrokowi nie okazał się trafny”.

W świetle powyższych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, a także o zasądzenie na rzecz skarżącego od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów postępowania, w tym kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

W ocenie skarżącego, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne sprowadzające się do odpowiedzi na pytania: (-) czy umowa o wykonanie ankietowego badania akt sądowych i dostarczeniu na tej podstawie materiału badawczego w postaci wypełnionych kwestionariuszy ankietowych dla instytucji naukowej, powinna być zakwalifikowana jako umowa o dzieło, czy też umowa o

świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o zleceniu? Formułując to pytanie skarżący przedstawił konkretne okoliczności faktyczne sprawy, wskazujące *in concreto* na warunki zawarcia i wykonywania umowy; (-) czy ustalenie przez strony zamierzonego rezultatu zawartej umowy w ten sposób, że w wyznaczonych przez strony orientacyjnie granicach, stronom pozostawiony zostaje pewien margines w ustaleniu jego ostatecznego zakresu oraz swoboda wykonawcy w ustaleniu niektórych elementów niezbędnych do jego realizacji, pozbawia taki rezultat cech wystarczającej konkretyzacji pozwalającej uznać ten stosunek prawny za umowę o dzieło? (-) czy uzgodnienie przez strony, że wykonawca będzie uprawniony do otrzymania ryczałtowego wynagrodzenia określonego wg ustalonej stawki (30 zł za każdą przeanalizowaną sprawę sądową), nie więcej jednak niż ustalony maksymalny limit, jest sposobem charakterystycznym dla umowy o dzieło, czy umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy umowy zlecenia?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o wydanie orzeczenia odmawiającego przyjęcie skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od strony skarżącej kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że jako sąd kasacyjny nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, a skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w

orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c. określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, strona wnosząca skargę kasacyjną powinna sformułować w niej wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania wraz ze stosownym uzasadnieniem.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty prawne świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Strona skarżąca uzasadniła wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Wypada zatem przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozpatrzenie przyczyni się do rozwoju prawa i jurysprudencji i będzie miało znaczenie nie tylko do oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także przy rozstrzyganiu innych podobnych spraw. Zagadnienie to musi przy tym rzeczywiście występować w sprawie i mieścić się w zakresie problematyki, która podlega badaniu w postępowaniu kasacyjnym. Realizacja wskazanej wyżej przesłanki nie polega jedynie na sformułowaniu problemu prawnego bazującego na przepisach wskazanych w podstawie skargi kasacyjnej. Konieczne jest przedstawienie odpowiedniego wyводу jurydycznego, wykazującego nie tylko zasadność preferowanego przez skarżącego sposobu rozstrzygnięcia zagadnienia, ale także wadliwość rozwiązania postawionego problemu przez sąd drugiej instancji przy wykorzystaniu zapatrywań prawnych wyrażonych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, opartych na poczynionych w sprawie jednoznacznych i stabilnych ustaleniach faktycznych wiążących Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki przyjęty jest przy przedstawieniu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Sformułowanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez wskazanie konkretnych przepisów prawa, których ono dotyczy i przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen (postanowienia Sądu Najwyższego: dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158 oraz z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Istotne jest przy tym, aby problem prawny, ujęty w skardze kasacyjnej, dotyczył kwestii decydującej o rozstrzygnięciu sprawy. Nie może być bowiem dla niej prawnie obojętny. Innymi słowy, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne tylko wtedy, kiedy wynik sprawy uzależniony jest od interpretacji przepisów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 września 2005 r., I PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243 i z dnia 9 czerwca 2001 r., I PKN 33/01, OSNP 2003 nr 9, poz. 228).

Należy zaznaczyć, że zagadnienie to powinno być nadto istotne z uwagi na wagę przedstawionego przez skarżącego problemu interpretacyjnego dla systemu prawa. Nie może mieć zatem charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, LEX nr 1678102).

Przedstawione przez stronę skarżącą zagadnienie prawne nie posiada waloru abstrakcyjnego. Celem odwołującego się było uzyskanie odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej poszczególnych elementów stanu faktycznego, wyraźnie wskazanych w zagadnieniu prawnym. Skarżący dąży do tego, aby Sąd Najwyższy rozstrzygnął, czy zachowania stron konkretnej umowy przesądzają o zakwalifikowaniu kontraktu jako umowy o świadczenie usług. Nie temu jednak służy istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Podnoszony przez stronę skarżącą problem nie przyczyni się do rozwoju prawa i jurejurisprudencji.

Do zagadnienia kwalifikacji prawnej umowy o świadczenie usług/o dzieło nawiązuje bogate orzecznictwo Sądu Najwyższego (m.in. wyroki Sądu

Najwyższego: z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 14, poz. 449; z dnia 28 marca 2000 r., II UKN 386/99, OSNAPiUS 2001 nr 16, poz. 522; z dnia 26 marca 2008 r., I UK 282/07, LEX nr 411051; z dnia 13 czerwca 2012 r., II UK 308/11, LEX nr 1235841 i przytoczone tam orzeczenia oraz z dnia 18 kwietnia 2012 r., II UK 187/11, OSNP 2013 nr 9-10, poz. 115 i przytoczone tam poglądy doktryny; z dnia 18 września 2013 r., II UK 39/13, LEX nr 1378531; z dnia 21 lutego 2017 r., I UK 123/16, LEX nr 2269195).

Powracające spory wynikłe na tle tej kwalifikacji odnoszą się do oceny ustaleń faktycznych. Taki też charakter ma niniejsza sprawa.

Sąd *meriti* ustalił, że zakres kwestionowanej umowy wskazuje jedynie na zobowiązanie do przeanalizowania około 90 akt rejestrowych prowadzonych w Sądzie Rejonowym dla Krakowa - Śródmieście w Krakowie i wypełnienia kwestionariuszy ankiet przekazanych przez odwołującego się w ramach pracy naukowej pt. „Kognicja sądu rejestrowego w sprawach wszczynanych na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym”. Z umów nie wynika, aby wykonawca zobowiązany był do jakiegokolwiek opracowania merytorycznego czy pracy twórczej, mogącej przybrać postać raportu, podsumowania, komentarza lub przedstawienia własnych wniosków. Analiza kwestionariuszy ankiet stanowi podstawę ustalenia, że wykonawca zobowiązany był jedynie do przeniesienia określonych informacji z akt sprawy do właściwego pola pytań otwartych lub potwierdzenia przez zakreślenie właściwego punktu w pytaniu zamkniętym, czy dana okoliczność miała miejsce w danej sprawie. Ankieta w jakimkolwiek punkcie nie wymagała od wypełniającego przedstawienia własnej opinii czy oceny prawnej. Materiał dowodowy nie zawierał żadnego dowodu, który pozwalałby stwierdzić, że w związku z realizacją umowy wykonawca sporządzał jakiekolwiek raporty, komentarze, czy podsumowania zawierające własne wnioski z analizy sprawy.

Jeżeli umowa wykazuje cechy wspólne dla co najmniej dwóch różnych rodzajów (typów) umów, np. umowy rezultatu i umowy starannego działania, to w celu dokonania jej właściwej kwalifikacji prawnej należy posłużyć się metodą typologiczną, której istota sprowadza się do poczynienia ustaleń w kierunku, jakie cechy przeważają (dominują) w umowie (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 marca 2008 r., I UK 282/07, LEX nr 411051; z dnia 5 maja 2010 r., I PK 8/10,

Monitor Prawa Pracy 2011 nr 2, s. 102; czy postanowienia: z dnia 2 lutego 2016 r., III UK 90/15, niepublikowane; z dnia 10 grudnia 2020 r., III UK 470/19, LEX nr 3224791). Innymi słowy, w razie wątpliwości, czy dana umowa jest umową o dzieło czy umową zlecenia (umową o świadczenie usług) należy ustalić, czy w treści i sposobie jej wykonywania przeważają cechy jednej z tych umów. Dopiero wówczas, gdy umowa poddawana analizie (w swej treści, a zwłaszcza w sposobie wykonywania) wykazuje z ich jednakowym nasileniem cechy wspólne dla co najmniej dwóch różnych wzorców umownych, o jej typie (rodzaju) decyduje zgodny zamiar stron i cel umowy, który może (ale wcale nie musi) wyrażać się także w nazwie umowy. Istotne (pomocne) przy kwalifikacji takiej umowy jest też uwzględnienie okoliczności towarzyszących jej zawarciu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1998 r., I PKN 191/98, OSNAPiUS 1999 nr 14, poz. 449). Tam, gdzie zleceniobiorca ma pracować, najczęściej wykonując powtarzalne, podobne i takie same, z reguły proste czynności, tam co do zasady chodzi o umowę o świadczenie usług. Cechą istotną umowy jest wówczas samo wykonywanie czynności. Wynikiem takiej pracy może być rezultat, który nie jest dziełem (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2020 r., I UK 83/19, LEX nr 3093414).

Zdaniem Sądu Najwyższego, zawarta we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania argumentacja w istocie stanowi próbę podważenia przeprowadzonej przez Sąd drugiej instancji oceny materiału dowodowego oraz dokonanych na tej podstawie ustaleń faktycznych, z których wynikało, że ubezpieczona wykonywała na rzecz odwołującego się Instytutu czynności w ramach umowy o świadczenie usług (prowadzenie ankietowych badań akt). Dokonana przez Sąd odwoławczy ocena okoliczności faktycznych i związana z tym wykładnia przepisów (wyrażona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku) mieszczą się w granicach uznania sędziowskiego. Podnoszone przez skarżącego w tym zakresie argumenty stanowią zatem polemikę z oceną dowodów i wynikającymi z niej ustaleniami faktycznymi. Zgodnie zaś z art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalania faktów lub oceny dowodów, a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie zajmuje się oceną materiału dowodowego, nie ma również

kompetencji do kontrolowania prawidłowości oceny dowodów dokonanej przez sąd drugiej instancji według kryteriów opisanych w art. 233 § 1 k.p.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2013 r., II UK 403/12, LEX nr 1350309).

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł zgodnie z art. 398²¹ w związku z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265).

[SOP]

(r.g.)